

DÜNYA SİYASETİNDE KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ'NE ALTERNATİF ARAYIŞLAR

AYŞE KURBAN YILDIZ

Referans için: Kurban, Ayşe Yıldız. "Dünya Siyasetinde Kuşak ve Yol Girişimi'ne Alternatif Arayışlar". İNSAMER Analiz. 07.02.2022.

 Analiz

Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, 2013 yılında Kazakistan'a gerçekleştirdiği ziyaretinde Asya'yı demir yolları, kara yolları, petrol ve doğal gaz boru hatları ve limanlardan oluşan bir altyapı ağıyla dünyanın diğer bölgelerine bağlamayı amaçlayan Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative/BRI) projesini duyurdu. Böylece küresel altyapı geliştirme programını başlatan Çin, bugüne kadar bu doğrultuda enerji ve ulaşım başta olmak üzere pek çok alanda büyük yatırımlar gerçekleştirdi. 2021 yılı itibarıyla 142 ülkenin dâhil olduğu proje, Asya ve Afrika kıtalarına yayılarak ekonomik kalkınma için gerekli potansiyeli sağlamayı ve proje

kapsamındaki ülkeler arasında güvenli ulaşım ağları kurarak ticareti geliştirmeyi hedefliyor. Sadece Sahra altı Afrika'da 40 üyesi bulunan BRI kapsamındaki ülkeler, küresel gelirin %40'ını ve dünya nüfusunun %60'ını temsil ediyor. Kuşak ve Yol Girişimi'nde yer alan her ülke için yaklaşık 1,2 ila 1,3 trilyon dolarlık harcama yapılacağı tahmin ediliyor. Örneğin BRI'nın en önemli ayaklarından olan Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru için bugüne kadar 60 milyar dolar harcama yapıldığı belirtiliyor. Refinitiv veri tabanına göre, 2020 yılının ilk yarısında, dünya genelinde BRI kapsamında totalde 3,7 trilyon dolar

bütçeli 2.600 proje yer almış görünüyor.

ABD ve Çin arasında yaşanan ticaret savaşlarında Trump sonrası dönemde ikili ilişkilerin seyri merakla beklenirken, yerine gelen Joe Biden, 2019 yılında yeni bir stratejik kalkınma planı açıklayarak bu planın Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi projesine rakip olacağını duyurdu. Her ne kadar Kuşak ve Yol Girişimi'ne alternatif sunma noktasında geç kalınmış olsa da ilk etapta 35. ASEAN Zirvesi kapsamında düzenlenen Hint-Pasifik Forumu'nda Japonya ve Avustralya ile başlatılan Mavi Nokta Ağı (Blue Dot Network/BDN), altyapı geliştirme projelerinin değerlendirilmesi ve belgelendirilmesi bakımından önemli bir girişim oldu. BDN kapsamında Japonya ve ABD arasında kurulan stratejik enerji ortaklığından sonra, diğer G-7 ülkeleri de bu ağa davet edildi. Nihayetinde G-7 Zirvesi'nde açıklanan ve BDN'nin ilkelerini temel alan "Build Back Better World (B3W)/Daha İyi Bir Dünyayı Yeniden İnşa Et" adlı proje dünya kamuoyuna duyuruldu. Proje, 2035 yılına kadar Latin Amerika, Karayip ve Afrika ülkelerine uzanan geniş bağlantılarla düşük ve orta gelirli ülkelerin altyapılarının geliştirilmesini hedefliyor. ABD'nin liderliği, G7 ülkelerinin ortaklığı ve özel sektörün de desteğiyle sağlık, cinsiyet eşitliği, dijital teknoloji gibi alanlarda önemli yatırımlar gerçekleştirilerek dünya genelinde 40 trilyon dolarlık altyapı ihtiyacının azaltılması amaçlanıyor. Ayrıca Development Finance Corporation, USAID,

EXIM, Millennium Challenge Corporation, ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı ve İşlem Danışma Fonu gibi tamamlayıcı finans kuruluşlarının da tüm potansiyelleri kullanılarak uluslararası alanda rekabet gücünün gösterilmesi planlanıyor. B3W kapsamında ABD ve G7 ülkeleri aşağıdaki ilkeler doğrultusunda devasa bütçeli altyapı yatırımlarını katalize etmeyi hedefliyor:

- Ülkelere değer odaklı, sürdürülebilir ve şeffaf bir altyapı geliştirme kaynağı sunulması.
- Yatırımların Paris İklim Anlaşması'na uygun yapılması.
- Altyapı projeleri ve yatırımlarda yolsuzlukla mücadele, sosyal güvence, çevre ve iklim, inşaat gibi alanlarda yüksek standart ve iyi bir yönetim sisteminin sağlanması.
- Güçlü stratejik ortaklıklar kurularak uyumlu bir görev gücü oluşturulması.
- Kamu finansmanında yüksek standartlar ve şeffaflıkla beraber özel sermayenin de teşvik edilerek kalkınma finansmanı aracı olarak kullanılması.
- Uluslararası finans kuruluşları gibi çok taraflı kamu finansmanının etkisinin artırılması.

ABD, bu yeni projede değer odaklı ve şeffaf bir plan oluşturulacağını belirterek sürdürülebilir bir kalkınma modeli

uygulanacağına altını çiziyor. Bu yönüyle BDN'nin Çin'in Kuşak Yol Girişimi'nin yeterince şeffaf olmadığı, yatırım yaptığı ülkeleri ödeyemeyecekleri borçlara sokarak kendine bağımlı hâle getirdiği yönündeki eleştirilere bir alternatif yarattığı söylenebilir. Diğer taraftan ABD'nin bu projeye Çin'in küresel nüfuzunu kırarak az gelişmiş bölgelerdeki gücünü dengelemek istediği de açıkça görülüyor. Ancak söz konusu hedefler için nasıl bir yol izleneceği, planlanan bağlantıların kapasitesinin ne olacağı henüz net bir şekilde açıklanmadı.

Bu arada devam eden pandemi süreci, dünya genelinde ülkelerin birbirine ne kadar bağımlı olduğunu bir kez daha gösterdi. Küresel ölçekte devletlerin yeniden toparlanma sürecine girmesiyle Covid-19'un yarattığı negatif etkilerin giderilmesi, tüm dünya için en önemli mesele hâline geldi. Zira dünyanın tamamı Covid-19 salgınından korunmadığı sürece, bir ülkenin ya da bölgenin bu salgına karşı tam korunaklı olması diye bir şeyin mümkün olmadığı çok net bir şekilde anlaşıldı. Bunun da dünya genelinde tesis edilecek yeni bir iş birliği yaklaşımıyla mümkün olabileceği, böylece bütün ülkelerin daha uygun koşullarda etkileşim sağlayabileceği bir atmosfer oluşturulabileceği görüşü öne çıktı. Bu noktada B3W projesiyle benzer bir proje daha açıklandı. Avrupa Komisyonu geçtiğimiz ay tüm dünyada dijital, enerji, ulaşım gibi alanlarda çevreye duyarlı ve güvenli bağlantılar oluşturmak;

sağlık, eğitim ve araştırma sistemlerini güçlendirmek amacıyla yeni bir Avrupa stratejisi tasarlandığını duyurdu. Global Gateway adı verilen bu stratejik proje, iklim değişikliğinden sağlık güvenliğine ve tedarik zincirlerinin artırılmasına kadar pek çok sürdürülebilir yatırım içeriyor. Uluslararası alanda dikkat çeken bir bağlantı sistemi olmayı vadeden proje için 2027 yılına kadar 300 milyar avro bütçe ayrıldığı belirtiliyor. Proje kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarda özellikle Latin Amerika, Afrika ve Orta Asya'da gelişmekte olan ülkelere odaklanılacağı belirtilmesi, projenin Covid-19 sonrası toparlanma sürecine sunacağı katkı bakımından da önem arz ediyor. Avrupa Birliği (AB) bundan önce de bağlantı stratejileri oluşturmak için altyapı ve yatırım projelerini finanse etme girişimlerinde bulunmuştu. Örneğin Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu, 2017 yılında Afrika'da ve AB'nin kendi komşu ülkelerinde sürdürülebilir enerji altyapısı için bir yatırım planı oluşturmuştu. Ayrıca 2018 yılında hazırlanan "Asya'yı ve Avrupa'yı Birleştirme" planı da ulaşım ve enerji başta olmak üzere pek çok alanda Asya ile bağlantıların iyileştirilmesine yönelik önlemler içeriyor. Benzer şekilde Batı Balkan ülkeleriyle de ekonomik ve yatırım odaklı bir plan imzalanmış, Hindistan ve Japonya ile sürdürülebilir bir bağlantı ve yüksek kalitede altyapı ağları oluşturmak için ortaklıklar kurulmuştu. Bu bağlamda Global Gateway, bütün bu parçaları bir araya getiren kapsayıcı ve

tutarlı bir stratejik plan olma özelliği taşıyor. Ancak Kuşak ve Yol Girişimi kısa zamanda çok fazla yol kat ettiğinden AB'nin söz konusu planda uygulayacağı yöntemler ve sunacağı finansal çerçeveler konusunda netliğe kavuşturması gereken çok fazla mevzu var. Dolayısıyla küresel siyasette yeni bir rekabet alanı oluşturması beklenen Global Gateway'in en kısa zamanda tüm soruları yanıtlayan stratejik planlarının kamuoyuna sunulması gerekiyor.

Sonuç olarak Çin, Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında 2013 yılından bu yana dünya genelinde özellikle enerji, altyapı ve ulaşım olmak üzere pek çok sektörde gerçekleştirdiği yatırımlarda ciddi bir

ilerleme sağlamış durumda. Buna karşın ABD başta olmak üzere dünyanın gelişmiş ekonomileri söz konusu girişime alternatif oluşturma noktasında geç kalmış olsalar da son yıllarda enerji, ulaşım ve dijital altyapı gibi konuları içeren yeni projelerle dikkat çekmeyi başardılar. Söz konusu projeler ayrıca Covid-19 sonrası yeniden küreselleşme ve küresel iş birliği adına birbirini tamamlayıcı yatırım projeleri olarak da görülebilir. Ancak şimdilik ABD yönetimi, G-7 ve AB ülkeleri, Çin'in antidemokratik tavrı ve Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında ülkelerle şeffaf olmayan ilişkiler geliştirdiği gerekçesiyle "daha iyisini sunmak" için yola çıktıklarını vurguluyorlar.

SONNOTLAR

1. D. Sacks, "Countries in China's Belt and Road Initiative: Who's in and Who's Out", Council on Foreign Relations, 2021, <https://www.cfr.org/blog/countries-chinas-belt-and-road-initiative-whos-and-whos-out>
2. H. Steve, G. Faulconbridge, "G7 Rivals China with Grand Infrastructure Plan", Reuters, <https://www.reuters.com/world/g7-counter-chinas-belt-road-with-infrastructure-project-senior-us-official-2021-06-12/> (12.06.2021).
3. age.
4. TheUSWhiteHouse,BriefingRoom,"Fact Sheet: President Biden and G7 Leaders Launch Build Back Better World (B3W) Partnership", 12 Haziran 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/06/12/fact-sheet-president-biden-and-g7-leaders-launch-build-back-better-world-b3w-partnership/>
5. age.
6. European Commission, "Global Gateway: up to €300 billion for the European Union's strategy to boost sustainable links around the world", 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6433 (01.12.2021).
7. European Commission, "EU External Investment Plan", https://ec.europa.eu/eu-external-investment-plan/about-plan/progress_en#Finance
8. European Commission Report, "Connecting Europe and Asia - Building blocks for an EU Strategy", (2018), https://eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_-_connecting_europe_and_asia_-_building_blocks_for_an_eu_strategy_2018-09-19.pdf
9. European Commission, "Western Balkans: An Economic and Investment Plan to support the economic recovery and convergence", Press Release, 2018,https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1811
10. European Commission, "EU-India Connectivity Partnership", 8 Mayıs 2021, <https://www.consilium.europa.eu/media/49508/eu-india-connectivity-partnership-8-may-2.pdf>
11. European Commission, "The Partnership On Sustainable Connectivity And Quality Infrastructure Between The European Union And Japan", 2018 https://eeas.europa.eu/sites/default/files/the_partnership_on_sustainable_connectivity_and_quality_infrastructure_between_the_european_union_and_japan.pdf